

**Emlékezés Pompéry Jánosra (1819-1884), a Magyar Tudományos
Akadémia levelező tagjára**
**Remembering János Pompéry (1819-1884), Corresponding Member of the
Hungarian Academy of Sciences**

Pompéry János a magyar szépirodalom és publicisztika elfelejtett alakja, aki az abszolutizmus korának ismert közéleti szereplője volt.

1819. június 21-én született Miskolcon, görög (aromán) kereskedő családban. Középiskolai tanulmányait Miskolcon és Pesten végezte. Jogi tanulmányokat az Eperjesi Evangélikus Jogakadémián folytatott. Első novelláját a „magyar Heidelbergben”, a „Tarca parti Athénben”, Eperjesen írta és a helyi magyar nyelv művelő társaság ülésén olvasta fel. Jogi tanulmányai befejezése után Pestre ment, és a Királyi Ítéltábla jegyzője lett.

Az ügyvédi vizsga letétele előtti kötelező joggyakorlatát Svaiger Antal ügyvédnél töltötte le. Az ügyvédi vizsgát 1842. szeptember 26-án tette le. Első írása Áldor álnéven a *Laura* című beszélye (novellája) az Athenaeum első évfolyamában, 1842-ben jelent meg. Ettől kezdve folyamatosan jelentek meg munkái kor sokak által olvasott, tekintélyes lapjaiban, a Honderűben, az Életképekben és a Pesti Naplóban.

Pompéry János tanulmányai mellett rendszeresen eljárta előbb a Borsod vármegyei, majd a Pest vármegyei közgyűlésekre, hogy a megyegyűléseken elhangzott beszédekről feljegyzéseket készítsen. Ebben segítségére volt, hogy tudott sebesen írni, ami még nem a mai gyorsírás volt. Ezeket a feljegyzéseket rögzítette a több kötetes, kéziratban maradt naplójában, ami a reformkor fontos és becses forrásmunkája. 1843-ban részt vett a Borsod vármegyei országgyűlési követek választásában, majd Pozsonyba ment, hogy Szemere Bertalant segítve, figyelemmel kísérhesse az országgyűlés munkáját. Az Életképek számára küldte 1844-ben *Yole pozsoni leveleit* Ervin írói álnéven, amelyben beszámolt az olvasóknak a diéta eseményeiről. 1845-ben az Athenaeum novella pályázatán díjat nyert *Az élet* című elbeszélésével.

A sikeres írói kezdetek következménye volt, hogy gróf Esterházy Károly, Győr vármegye főispánja titkárának, egyúttal Ernő fia nevelőjének vette fel azzal a céllal, hogy a fiát újságírónak nevelje. A főispán Pompéry Jánost 1845. július 6-án Győr vármegye táblabírájának nevezte ki. A nevelői állás azonban nem felelt meg a habitusának és életpályájával kapcsolatos elképzeléseinek, ezért 1847-ben kilépett a gróf szolgálatából. 1847-ben Marcaltő székhellyel ügyvédként kezdett el praktizálni. Egyben a magánéletében is kedvező változás állt be. Vécsey Teréziával kötött házasságot, akitől Elemér és Aurél fiai, valamint Ágnes nevű

lánya született. 1847-ben a király Pompéry kérelmére papmező-vallányi előnévvel megújította a család nemességét.

1847-ben a Csengery Antal által szerkesztett Pesti Hírlap megbízta, hogy küldjön tudósításokat az országgyűlés munkájáról. Pompéry János ezzel egy olyan publicistákból álló szerkesztőséghez csatlakozott, amelyet Csengery Antalon kívül Gyulai Pál és Szilágyi Dezső neve jelzett. Ez a ténykedése azonban nem tartott sokáig, mert az 1848-1849. évi forradalom és szabadságharc forradalom kitörése után Szemere Bertalan belügyminiszter felkérésére minisztériumi titkári állást vállalt. A forradalom és szabadságharc kitörése után a marcaltói nemzetőrök parancsnokaként indult a Drávához, hogy szembe szálljanak Jellasics hadseregével. Ez a mozgósítás alkalmat adott Pompérynek, hogy a Győrben megjelenő Hazánk című lap részére haditudósításokat küldjön. Egy újabb mozgósítás révén csapatával együtt részt vett a schwechati csatában.

1849 májusában a belügyminisztériumi titkári állását felmondta, mert a túrkevei választókerületben lemondott Szentkirályi Móricz képviselő helyét megpályázva, képviselőjelöltként lépett fel. Pompéry Jánost megválasztották képviselőnek és a Radical Pártba belépve elkezdte a képviselői munkáját. Júliusban részt vett az országgyűlés pesti ülésén, majd a szegedi üléseken. Követte a honvédsereget a temesvári táborba, majd jelen volt a világosi fegyverletételnél is. Ezt követően visszatért Miskolcra, majd Pestre. 1849. december 1-jén Pesten hadbírószági eljárás indult ellene, azonban 1850. július 20-án az uralkodó több társával együtt kegyelemben részesítette.

Pompéry János 1850-ben átmenetileg Bécsbe költözött. Ismét jogi állást vállalt azzal, hogy a Császári Legfelső Törvényszéken magyarországi ügyfelek képviselőjét vállalta. 1850. március 9-én azonban Szilágyi Ferenc főszerkesztő megindította a Pesti Napló című újságot, amelynek egyik szerkesztőjeként Pompéryt kérte fel. Az egyik munkatárssal, Bánffay Simon későbbi pécsi kir. közjegyzővel, azonban rossz volt a személyes kapcsolata, így átmenetileg, amíg Bánffay volt a főszerkesztő, nem írt a lapba cikkeket. Ez idő alatt az Ostdeutsche Zeitung pesti levelezője volt. 1855-től Kemény Zsigmond lett az új főszerkesztő, akitől egy év múlva Pompéry János vette át a lap szerkesztését. Újságcikkei főként közéleti témákban jelentek meg: támogatta az írók segély egylete létrehozását, valamint a színházak működését, és felhívta a figyelmet a biztosítások kötésének fontosságára. Emellett saját lapot is kívánt alapítani. Szivárvány címmel egy irodalmi magazin, majd Pesti Távirat címmel egy tudományos és szépirodalmi lap kiadására kért engedélyt a Helytartótanáctól, azonban egyik lap indítására sem kapta meg a szükséges hozzájárulást.

1853-ban jelent meg *Beszélyek* címmel novellás kötete, majd *A telivér* című vígjátéka, ami ugyan színpadi sikert nem aratott, de elnyerte a Magyar

Tudományos Akadémia gróf Karácsonyi-pályadíját, amely jelentős összeggel, száz arany jutalommal járt. Ennél is fontosabb, hogy e művét és az eddigi írói és publicisztikai munkáját figyelembe véve, a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlése 1859. december 6-i ülésén levelező tagnak, a Nyelv- és Széptudományi Osztály tagjának választotta meg. Akadémiai székfoglaló értekezését *A vígjáték és a vígjáték tárgya* címmel tartotta meg.

Megemlítjük, hogy Pompéry János később írt még egy vígjátékot *Mi újság a szomszédban?* címmel. Ennek a vígjátéknak sem volt azonban sikere a színpadon.

1861-ben indította meg a Magyarország című lapját, amely rövid idő után megszűnt, sőt Pompéry Jánost egy horvátországi tudósítás miatt gróf Pálffy Móricz, Magyarország helytartója indítványára, négy hónap börtönbüntetésre ítélték. Ennek kitöltése után Ország címmel indította meg új lapját, azonban ez is nem sokkal később megszűnt. Az országgyűlés gyorsíró irodája 1861-ben indult, amelynek létrehozásában Pompéry Jánosnak is szerep jutott. 1867-ben a Deák Párt vezetőinek felkérésére újra indította a Magyarország című lapját, azonban a lap szerkesztését a megromlott egészségi állapota miatt kénytelen volt abbahagyni.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság 1864-ben a pesti főügynökség vezetőjének választotta meg, figyelemmel a korábbi, biztosítást népszerűsítő cikkeire. 1874-től pedig a biztosító igazgatóságának tagja, és a választmány jegyzője volt, amely tisztségeket a haláláig töltötte be.

Pompéry írói munkásságát ketté kell választani. Szépirodalmi művei nem lettek maradandó értékek. Ágai Adolf szerint Pompéry János „magasan fölötte állt szépirodalmi műveinek.” Ugyanakkor az abszolútizmus idején kifejtett publicisztikai munkássága, politikai írásai ma is megbecsült értékei a magyar sajtótörténetnek. Jókai Mór „Jó ember és ügyes szerkesztő” jelzővel illette, aki kedvelt vendége volt a szalonoknak, mert jó társalgási stílusa és felkészültsége miatt mindenütt szívesen látták.

1889. szeptember 28-án hunyt el. A Fiumei úti temetőben került sor temetésére. Sírját a kormány a Nemzeti Örökség Intézet javaslata alapján a Nemzeti Sírkert részének nyilvánította.

Pompéry János munkái

Ervin álnéven: Novellák. Pest, 1850.

Beszélyek. Pest, 1853. (1. kiadás), olcsó kiadás Pest, 1854., Pest, 1864. (2. kiadás)

A tihanyi visszhang, Verses rege Pest, 1853.

Das Echo von Tihany: märchen. übersetzt: Karl Kertbeny Pest, 1853.

Clarissa Pest, Wien, Leipzig, 1853.

Péter Pál álnéven: A telivér. vígjáték Pest, 1859.

Mi újság a szomszédban? vígjáték Pest, 1863.

A vígjáték és a vígjáték tárgya. akadémiai székfoglaló beszéd In: Akadémiai Almanach 1863.

Az első magyar általános biztosító társaság főnállásának negyedszázados évfordulóján Pest, 1883.

Felhasznált irodalom

Joannovics György: Emlékbeszéd Pompéry János levelező tag fölött. Budapest, 1887.

Pompéry János: Beszélyek. Pest, 1853.

Frankenburg Adolf: Emlékiratok I-III. Az „őszinte vallomások” folytatása. Pest, 1868.

Ágai Adolf: Pompéry János In: Por és hamu. Barátim s jó embereim emlékezete. Budapest, 1892.

Angyal Dávid: Falk Miksa és Kecskeméthy Aurél elkobzott levelezései. Budapest, 1925.

Csengery Lóránt (sajtó alá rendezte): Csengery Antal hátrahagyott iratai és feljegyzései.

báró Wlassics Gyula bevezető tanulmányával. Budapest, 1928.

Rózsa Miklós (sajtó alá rendezte): Kecskeméthy Aurél naplója 1851-1878. Budapest, 1909.

Siklóssy László: Az országgyűlési beszéd útja. Budapest, 1939.

Jókai Mór: Levelezései II. kötet Budapest, 1975. Idézet: Fried István: Pompéry János, a cenzúra és a horvátok című cikkéből. Magyar Könyvészet, 1983, 184. o.

Pálmány Béla (szerkesztette): Az 1848-1849. évi első népképviselői országgyűlés történeti almanachja. Budapest, 2002.

Dr. habil. Rokolya Gábor PhD, a Károli Gáspár Református Egyetem /KRE/
Állam- és Jogtudományi Kar és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem /PPKE/
Jog- és Államtudományi Kar vendégtanára

email: gabor.rokolya@gmail.com